

Bet. o. lovf. vedr. kunstig befrugtning m.v.

Til lovforslag nr. L 209. Betænkning afgivet af Sundhedsudvalget den 14. maj 2003

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v.

(Forskning på embryonale stamceller)

[af indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen)]

1. Ændringsforslag

Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget har stillet 1 ændringsforslag til lovforslaget.

2. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 2. april 2003 og var til 1. behandling den 10. april 2003. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Sundhedsudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 4 møder.

Høring

Et udkast til lovforslaget har inden fremsættelsen været sendt i høring, og indenrigs- og sundhedsministeren sendte den 18. marts 2003 dette udkast til udvalget, jf. alm. del – bilag 505. Den 4. april 2003 sendte indenrigs- og sundhedsministeren de indkomne høringssvar og et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget skriftlige henvendelser fra:

Bente Holm Nielsen, Vanløse,
Dansk Kvindesamfund,
Dansk Laborant-Forening,
Komiteen Nej til Kloning og

Novo Nordisk A/S.

Indenrigs- og sundhedsministeren har over for udvalget kommenteret de skriftlige henvendelser.

Deputationer

Endvidere har Dansk Laborant-Forening og Komiteen Nej til Kloning mundtligt over for udvalget redegjort for deres holdning til lovforslaget.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 14 spørgsmål til indenrigs- og sundhedsministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. 2 af udvalgets spørgsmål og indenrigs- og sundhedsministerens svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

3. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et flertal i udvalget (V, S, DF, KF og RV) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Socialdemokratiets medlemmer af udvalget støtter forslaget om at tillade forskning i embryonale stamceller hentet fra befrugtede æg, der er blevet tilovers fra en IVF-behandling.

Forskning i stamceller fra kunstigt befrugtede æg er endnu kun i sin vorden. Det er et område, hvis potentiale stadig er ukendt, og som der stilles store forhåbninger til. Der er ingen tvivl om,

at der er brug for mere forskning for at afdække de forhåbninger til fremtiden, der knytter sig til et ønske om at kunne behandle sygdomme, der i dag er invaliderende, livstruende, og ubehandlelige.

Socialdemokratiet hæfter sig ved, at forslaget stiller særlige krav om informeret samtykke fra de to mennesker, der har været involveret i skabelsen af det befrugtede æg, nemlig kvinden og manden.

Socialdemokratiet hæfter sig også ved, at det heller ikke med det foreliggende lovforslag skal være tilladt at befrugte æg med det ene formål at bruge det til forskningsbrug. Der er ene og alene tale om at tillade forskning i befrugtede æg, der bliver tilovers efter fertilitetsbehandlinger, og som ellers ville være blevet destrueret og bortskaffet. Der er ikke tale om æg, der, hvis man ikke tillod forskning i stamceller, ville få mulighed for at udvikle sig til et barn.

Det er Socialdemokratiets opfattelse, at Danmark ikke skal tillade alle former for forskning i den hellige videnskabs navn, men vi skal heller ikke blive så teknologiforskrækkede, at dansk forskning sækker agterud og svinger den forskning, der i fremtiden kan vise sig at være livsvigtig for mange syge mennesker.

Dansk Folkepartis medlemmer at udvalget finder, at det i Danmark bør være tilladt at forske i embryonale stamceller, som ikke bliver anvendt af par, som har gennemgået fertilitetsbehandling, og hvor de tiloversblevne befrugtede æg ifølge gældende lovgivning kun må være nedfrosset i 2 år, førend de destrueres.

I dag er det lovligt at importere embryonale stamceller til brug i forskningsøjemed fra udlandet. Derfor bør Danmark også åbne op for, at forskerne får mulighed for at forske i disse stamceller, som kan være nøglen til at helbrede alvorlige og invaliderende sygdomme, idet de kan regenerere syge celler og væv.

Førend de embryonale stamceller anvendes til forskning, skal det ske med samtykke fra de par, som har leveret de embryonale stamceller.

De videnskabsetiske komiteer skal som et led i forskningen godkende forsøgene.

Et *mindretal* i udvalget (SF) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med det af SF stillede ændringsforslag.

SF's medlemmer af udvalget har en kritisk holdning til forskning i stamceller. SF står over for et etisk dilemma: på den ene side hensynet til fosteret og risikoen for en tingsliggørelse og på den anden side muligheden for at opnå ny viden, som måske kan komme syge mennesker til gode om 10 – 20 år. Alene diskussionen om stamcellers muligheder tænder et håb hos flere grupper af syge mennesker, men vi skal være varsomme med at bevæge os ud ad en glidebane, hvor befrugtede æg skal tjene andre formål end det, de er, nemlig befrugtede æg.

SF finder forslaget for vidtgående i dets nuværende form. SF kan acceptere, at der kan forskes i stamceller fra »tiloversblevne« æg fra kunstig befrugtning, men ikke fuldstændig frit. SF finder, at forskningen her i startfasen må have det grundlæggende formål at få viden om stamcellerne, også i relation til voksne stamceller, så der fortsat er incitament til at forske i de voksne stamceller, som der ikke er etiske problemer med. SF har derfor stillet et ændringsforslag, som præciserer, at der i første omgang kun kan forskes i stamcellernes funktion og udviklingspotentialer, også i relation til voksne stamceller, med henblik på på sigt at kunne forske i alvorlige sygdomme, hvor der ikke findes andre behandlingsmuligheder.

SF har desuden nogle betænkeligheder i forbindelse med det samtykke, som et par skal give, hvis det ønsker at donere æg til forskningsformål. SF har forstået ministerens svar på spørgsmål 5 således, at alle forskningsprojekter, hvori der indgår stamceller og stamcellelinjer, skal godkendes i det videnskabsetiske komitéssystem. Samtykkereglerne i forbindelse med disse projekter ligger i lovgivningen om det videnskabsetiske komitéssystem. SF's betænkeligheder går på, at parret i forbindelse med samtykke til at donere æg til forskningsformål samtidig skal give samtykke til, at der kan dannes stamcellelinjer. Det bliver derved ikke muligt for parret at give et informeret samtykke til brugen af stamcellelinjer, da parret ikke på tidspunktet, hvor samtykket gives, har mulighed for at få information om, hvilke forskningsprojekter det kan dreje sig om.

Et *andet mindretal* i udvalget (EL og KRF) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Enhedslistens medlem af udvalget kan ikke støtte lovforslaget. Der er så mange etiske be-

tæneligheder ved forskning i embryonale stamceller, at det er noget, der skal begrænses mest muligt. Ud over hvad det kan betyde for opfattelsen af, hvad et menneske er, ser Enhedslisten også en risiko for, at nogle kvinder kan føle sig presset til at producere flere æg, end de selv skal bruge, for at kunne tilfredsstille forskernes behov, ligesom der kan være en risiko for handel.

Enhedslisten mener, at man hellere skal prioritere forskningsressourcerne i de stamceller, hvor der ikke er de etiske problemer, og i høj grad også prioritere forskningsressourcer til det forebyggende arbejde og til at finde ud af, hvad årsagerne er til, at folk får alvorlige sygdomme, hvad årsagerne er til, at folk bliver barnløse, og hvad der kan gøres for at forebygge og forhindre, at folk får alvorlige sygdomme.

Eller det kan være forskning i, hvordan der udvikles andre former for behandling, som ikke behøver at være dyr, højteknologisk behandling, men som på anden måde kan hjælpe mange mennesker med mange sygdomme.

Enhedslisten mener, at vi skal se samlet samfundsmæssigt på hele problemstillingen og ikke lade os styre af, at der er nogle få forskere, der gerne vil være med i forreste række i den internationale forskning og synes, at det er et stort problem, at de ikke kan få lov til det, som nogle enkelte af deres kolleger i udlandet kan.

Kristeligt Folkeparti medlem af udvalget kan ikke støtte lovforslaget vedrørende brug af overskydende befrugtede æg/fosteranlæg til forskning.

Kristeligt Folkeparti mener, at fosteranlæg er menneskeligt liv, og at liv også på et tidligt stadium skal vises den respekt, som tilkommer menneskeligt liv. Kristeligt Folkeparti mener, at det som et minimum må betyde, at disse levende menneskelige liv ikke udsættes for det overgreb, det er at blive anset som råstof for en produktion af lægemidler eller som objekt for medicinalindustriens forskningsforsøg.

Det Etske Råd har i sit høringssvar desuden peget på en række andre kritikpunkter og spørgsmål, som ikke er besvaret i lovforslaget.

Det drejer sig først om det antal dage, hvor der må forskes på fosteranlæggene. Hidtil har man talt om 6 dage, men regeringens forslag lægger op til en grænse på 14 dage! Også Kristeligt Folkeparti undrer sig over denne ændring.

I lovforslaget står der tillige, at formålet med forsøgene skal være behandling af »sygdom hos mennesker«.

Hidtil har det været forudsat, at det drejede sig om »meget alvorlige sygdomme«. Hvorfor har regeringen slækket på det krav? Og skal forsøgene også kunne tillades, når formålet er at behandle sygdomme, som allerede kan behandles effektivt på andre måder? Det giver lovforslaget heller ikke svar på. Skal forsøgene også kunne tillades, hvis det ikke er sandsynliggjort, at den ønskede viden om sygdomsbehandlingen ikke kan opnås på andre måder?

Det Etske Råd har desuden peget på, at alle forskningsprojekter om embryonale stamceller bør underkastes etisk bedømmelse, inden forskningen sættes i værk. Dette er ikke sikret med det forslag, som nu foreligger – og heller ikke med det nye lovforslag vedrørende videnskabetiske komiteer. Dermed er der ingen sikkerhed for, hvad cellelinjer fra de embryonale stamceller senere kan blive brugt til.

Endelig har Det Etske Råd gjort opmærksom på lovforslagets bemærkninger om produktion af fosteranlæg ved terapeutisk kloning. Denne produktion ville for Kristeligt Folkeparti være et skrækscenarium!

Kristeligt Folkeparti mener heller ikke, at der er fremlagt overbevisende dokumentation for, at det skulle være nødvendigt for sygdomsbekæmpelse eller for lægemiddelindustrien at foretage det uetiske skridt, som Kristeligt Folkeparti mener det er at tillade destruerende forsøg med menneskelige fosteranlæg. Tværtimod kunne det tænkes, at de samme resultater ville kunne opnås med stamceller fra allerede fødte mennesker. Danmark ville kunne få og bevare førertrøjen vedrørende forskning på voksne stamceller, som der slet ikke er de samme etiske problemer med. Og dermed kunne Danmark være en del af det gode selskab i Europa med de lande, som har sagt nej til forskning på embryonale stamceller. Det er lande som Spanien, Italien, Tyskland, Island og Norge.

Kristeligt Folkeparti mener sluttelig, at dette lovforslag burde være behandlet i sammenhæng med revisionen af loven om kunstig befrugtning i næste folketingsår. Dette er bl.a. Danske Bioanalytikere og Dansk Jordemoderforening enige i.

Kristeligt Folkeparti tager kraftigt afstand fra dette lovforslag og beklager dybt, at vi i Danmark nu vil være med på den »vogn«, som stille og roligt lader synet på menneskeligt liv glide ned ad glidebanen.

Tjóðveldisflokkurinn, Inuit Ataqatigiit og Siumut var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen. Der gøres opmærksom på, at et flertal eller et mindretal i udvalget ikke altid vil afspejle et flertal/mindretal ved afstemning i Folketingssalen.

4. Ændringsforslag med bemærkninger

Ændringsforslag

Af et mindretal (SF):

Til § 1

1) Det under nr. 1 foreslåede § 25, stk. 1, nr. 3, affattes således:

Hans Andersen (V) Ester Larsen (V) Preben Rudiengaard (V) Jørgen Winther (V) nfm.d.

Birthe Skaarup (DF) find. Anita Knakkegaard (DF) Else Theill Sørensen (KF)

Pia Christmas-Møller (KF) Tove Videbæk (KRF) Jette Bergenholz Baurup (S)

Lars Kramer Mikkelsen (S) Lone Møller (S) René Skau Björnsson (S)

Sophie Hæstorp Andersen (S) Lene Garsdal (SF) Line Barfod (EL) Naser Khader (RV)

Tjóðveldisflokkurinn, Inuit Ataqatigiit og Siumut havde ikke medlemmer i udvalget.

- 3) Hvis forsøgene ved anvendelse af befrugtede æg og stamceller herfra har til formål at opnå ny viden om stamceller, såvel embryonale som voksne, så man senere kan vurdere, om denne viden bør anvendes i behandling af alvorlige sygdomme hos mennesker, hvor der ikke findes andre behandlingsmuligheder.«

[Begrænsning af, hvad der kan forskes i]

Bemærkninger

Til nr. 1

Som lovteksten er formuleret, er der ingen begrænsninger af, hvad der kan forskes i. Forslagsstillerne ønsker med ændringsforslaget at præcisere, at der i første omgang kun kan forskes i stamcellernes funktion og udviklingspotentiale, også i relation til voksne stamceller, med henblik på på sigt at kunne forskes i alvorlige sygdomme, hvor der ikke findes andre behandlingsmuligheder.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	56*	Enhedslisten (EL)	4
Socialdemokratiet (S)	52	Kristeligt Folkeparti (KRF)	4
Dansk Folkeparti (DF)	22	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	16	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	12	Siumut (SIU)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	1

---

* Heraf 1 medlem valgt på Færøerne

Oversigt over bilag vedrørende L 209

Bilagsnr.	Titel
1	Hørings svar, fra indenrigs- og sundhedsministeren
2	Høringsnotat, fra indenrigs- og sundhedsministeren
3	Henvendelse af 4/4-03 fra Komiteen Nej til Kloning
4	Spm. 1 om kommentar til henvendelse af 4/4-03 fra Komiteen Nej til Kloning, til indenrigs- og sundhedsministeren
5	Henvendelse af 9/4-03 fra Novo Nordisk A/S
6	Spm. 2 om kommentar til henvendelse af 9/4-03 fra Novo Nordisk A/S, til indenrigs- og sundhedsministeren
7	Spm. 3 om forskning i befrugtede æg, til indenrigs- og sundhedsministeren Spm. 4 om at sikre, at æg udtaget på private fertilitetsklinikker ikke udsættes for »salg«, til indenrigs- og sundhedsministeren
8	Notat: Europa-Parlamentet stemmer for forbud mod forskning i stamceller fra embryoner
9	Spm. 5 om regler for samtykke ved dannelse af stamcellelinjer, til indenrigs- og sundhedsministeren Spm. 6 om, hvilken type forskning der skal udføres på de embryonale stamceller, til indenrigs- og sundhedsministeren Spm. 7 om, hvorfor kernetransplantation er nævnt i lovforslaget, til indenrigs- og sundhedsministeren
10	Tidsplan for behandlingen af lovforslaget
11	Henvendelse af 22/4-03 fra Bente Holm Nielsen, Vanløse
12	Spm. 8 om kommentar til henvendelse af 22/4-03 fra Bente Holm Nielsen, Vanløse, til indenrigs- og sundhedsministeren
13	Spm. 9 om ministerens kommentar til notat fra Europa-Parlamentet om brug af stamceller fra befrugtede æg, til indenrigs- og sundhedsministeren
14	Henvendelse af 24/4-03 fra Dansk Kvindesamfund
15	Spm. 10 om kommentar til henvendelse af 24/4-03 fra Dansk Kvindesamfund, til indenrigs- og sundhedsministeren
16	Henvendelse af 30/4-03 fra Dansk Laborant-Forening
17	Spm. 11 om kommentar til henvendelse af 30/4-03 fra Dansk Laborant-Forening, til indenrigs- og sundhedsministeren
18	Svar på spm. 1 om kommentar til henvendelse af 4/4-03 fra Komiteen Nej til Kloning, fra indenrigs- og sundhedsministeren
19	Svar på spm. 2 om kommentar til henvendelse af 9/4-03 fra Novo Nordisk A/S, fra indenrigs- og sundhedsministeren
20	Svar på spm. 3 om forskning i befrugtede æg, til indenrigs- og sundhedsministeren Svar på spm. 4 om at sikre, at æg udtaget på private fertilitetsklinikker ikke udsættes for »salg«, fra indenrigs- og sundhedsministeren

Bilagsnr.	Titel
21	Spm. 12 om, hvorvidt forskere skal kunne tage celler fra et fosteranlæg inden implantation, til indenrigs- og sundhedsministeren
22	Svar på spm. 5 om regler for samtykke ved dannelse af stamcellelinjer, fra indenrigs- og sundhedsministeren Svar på spm. 6 om, hvilken type forskning der skal udføres på de embryonale stamceller, fra indenrigs- og sundhedsministeren Svar på spm. 7 om, hvorfor kernetransplantation er nævnt i lovforslaget, fra indenrigs- og sundhedsministeren
23	Svar på spm. 8 om kommentar til henvendelse af 22/4-03 fra Bente Holm Nielsen, Vanløse, fra indenrigs- og sundhedsministeren
24	Svar på spm. 9 om ministerens kommentar til notat fra Europa-Parlamentet om brug af stamceller fra befrugtede æg, fra indenrigs- og sundhedsministeren
25	Svar på spm. 10 om kommentar til henvendelse af 24/4-03 fra Dansk Kvindesamfund, fra indenrigs- og sundhedsministeren
26	Svar på spørgsmål S 2512 vedrørende udviklingen i antallet af overskydende befrugtede æg stillet af Tove Videbæk (KRF), fra indenrigs- og sundhedsministeren
27	Svar på spørgsmål S 2513 vedrørende initiativer til at nedbringe antallet af overskydende æg stillet af Tove Videbæk (KRF), fra indenrigs- og sundhedsministeren
28	1. udkast til betænkning
29	Svar på spm. 11 om kommentar til henvendelse af 30/4-03 fra Dansk Laborant-Forening, fra indenrigs- og sundhedsministeren
30	Svar på spm. 12 om, hvorvidt forskere skal kunne tage celler fra et fosteranlæg inden implantation, fra indenrigs- og sundhedsministeren
31	Spm. 13 om vurdering af forskningsprojekter, til indenrigs- og sundhedsministeren
32	Henvendelse af 8/5-03 fra Dansk Kvindesamfund
33	Spm. 14 om kommentar til henvendelse af 8/5-03 fra Dansk Kvindesamfund, til indenrigs- og sundhedsministeren
34	2. udkast til betænkning
35	Svar på spm. 13 om vurdering af forskningsprojekter, fra indenrigs- og sundhedsministeren
36	Svar på spm. 14 om kommentar til henvendelse af 8/5-03 fra Dansk Kvindesamfund, fra indenrigs- og sundhedsministeren

Nogle af udvalgets spørgsmål til indenrigs- og sundhedsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmålene og indenrigs- og sundhedsministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra V, S og SF.

Spørgsmål 5:

Ministeren bedes oplyse, hvorvidt det er korrekt forstået, at når der bliver dannet stamcellelinjer, så cellerne ikke mere er i stand til at udvikle sig til et individ, skal der ikke længere gives samtykke fra det par, der har doneret æggen, og at forskningsprojekter i stamcellelinjer heller ikke skal godkendes i det etiske komitéssystem.

Svar:

Hvis et par vælger at donere et befrugtet æg til forskning, skal dette ske på grundlag af information om projektet og om de forskningsformål, der er tilladt på dette område. Skal ægget danne grundlag for dannelse af en stamcellelinje, skal parret også oplyses om, at dette er tilfældet, og at der ikke senere vil blive indhentet fornyet samtykke i forbindelse med forskningsprojekter, der vedrører den pågældende stamcellelinje.

Det betyder dog ikke, at senere forskningsmæssig anvendelse af stamcellelinjer er unddraget kontrol, idet der for så vidt angår godkendelse af forskningsprojekter ikke sker ændringer i den gældende retstilstand. Alle forskningsprojekter, hvori indgår embryonale stamceller, skal fortsat godkendes i det videnskabetiske komitéssystem, således at komiteen blandt andet kan påse, at projekterne har det tilladte formål, jf. § 27, stk. 2, i lov om kunstig befrugtning.

Spørgsmål 13:

Vil ministeren sikre, at de etiske komiteer ved vurdering af forskningsprojekter baseret på stamceller kan lade sygdommens alvorlighed indgå i bedømmelsen.

Svar:

Jeg kan henvise til min besvarelse af spørgsmål 5 og 6 (L 209 – bilag 9).

I henhold til § 8, stk. 1, nr. 6, i lov om et videnskabetisk komitéssystem og behandling af biomedicinske forskningsprojekter, jf. lovbekendtgørelse nr. 69 af 8. januar 1999 med senere ændringer, skal komiteen blandt andet påse, at et projekt efter sit formål og med hensyn til sin metodik repræsenterer god videnskabelig standard, samt at der er tilstrækkelig grund til at gennemføre projektet.

Jeg vil i forbindelse med orientering om den nye lovgivning til blandt andet det videnskabetiske komitéssystem sikre, at komiteerne modtager oplysninger om, at regeringen har forventninger til, at der gennem embryonal stamcelleforskning skabes muligheder for behandling af alvorlige sygdomme.

Jeg har tillid til, at det videnskabetiske komitéssystem i sine vurderinger af forskningsprojekter baseret på embryonale stamceller også lader dette hensyn indgå.